

Bedömning av färdigheter och kompetenser enligt Alvernomodellen

Pia Hellertz, fil.dr., universitetslektor
vid Örebro universitet

Det pedagogiska utvecklingsarbetet på högskolor och universitet måste naturligtvis innefatta även examinationsmetoderna, "tentorna". Många aktiverande och flexibla pedagogiska metoder tenderar att saboteras av examinationsformer som stimulerar traditionellt pluggande av faktakunskaper och enkla minneskunskaper. Det är enklare och billigare att tentera dessa än att bedöma djupförståelse, färdigheter och kompetenser. Vi lär de studerande att bli "cue seekers" (Miller & Parlet, 1974 "Up to the Mark"), d.v.s. att man pluggar gamla tentafrågor och lär sig utantill istället för att studera för djupförståelse. Min egen erfarenhet är också att kraven på rättssäkerhet för de studerande försvårar för utvecklingen av kreativa examinationsformer. De studerandes önskemål exempelvis om anonymiserade tentor för att undvika fördomsbaserade könsdiskriminerande och etniskt diskriminerande bedömningar skapar vissa svårigheter för möjligheten att utveckla processorienterade examinationsformer.

"The Proof is the Performance"

Alverno College i Milwaukee, Wisconsin, USA (www.alverno.edu) har utvecklat en mycket spännande modell för bedömning av lärande, som innefattar *självbedömning*, *kamratbedömning*, *lärarbedömning* och *extern bedömning*. Grundtanken är att stimulera de studerandes självstyrda och livslånga lärande. *"Kunskap och dess tillämpning är oskiljbara; de studerande ska kunna tillämpa det de kan!"* menar man. *"The Proof is the Performance"*.

Varje kurs och program styrs av utveckling av färdigheter, kompetenser, ett Färdighetsbaserat lärande (för närmare presentation, se www.fbl.se samt Hellertz, 2004).

På Alverno förekommer sällan föreläsningar i traditionell bemärkelse. Man menar att det är svårt att aktivera de studerandes eget lärande och kunskapsökande samtidigt som de passivt sitter och lyssnar på föreläsningar. Man väljer istället att använda den lärarstyrda tiden till att inspirera de studerandes egen nyfikenhet och aktiva lärande. Korta orienterande översikter kan starta de gemensamma sammankomsterna. Dessa används i huvudsak till analyser och diskussioner, både i studiegrupperna och i den stora undervisningsgruppen, som vanligtvis är cirka 25-30 studerande. Läraren är provocerande diskussionsledare och inspiratör och finns tillgänglig som en "kringströvande lyssnare" vid grupparbeten och projektstudier.

Konkreta målbeskrivningar

Vad behöver de studerande kunna när de lämnar en kurs eller ett program? Den progressiva lärandeprocessen synliggörs med ett antal uttalade steg eller nivåer inom varje enskilt ämne och utbildningsprogram. Varje färdighet har konkretiserats progressivt på sex kompetensnivåer som ska genomföras på de fyra år utbildningarna tar för att den studerande ska bli godkänd. Arbetet med att utveckla resultatkriterier och konkreta målbeskrivningar för lärandeprocessen i varje ämne och program är tillsammans med bedömningen av lärandet därför de mycket stora och viktiga arbetsuppgifterna för lärarstaben på Alverno.

Tre begrepp och dimensioner har varit styrande vid konkretiseringen av färdigheterna: de ska vara *tydligt uttalade*, de ska utvecklas i en *mångfald sammanhang* och de ska *individualiseras*. Allt studiearbete sker i små grupper, men all bedömning är individuell.

För att kunna bedöma lärandeprocessen måste både studerande, lärare och externa bedömare veta ganska exakt vad de ska bedöma. Dessa kriterier är utvecklade av The Assessment Center och finns tydligt formulerade och dokumenterade och används i bedömningsprocessen. Det är således inte den enskilda läraren som utvecklar sina egna examinationer. Bedömningsprocessen är en angelägenhet för hela lärarkollegiet.

Lärandets dimensioner

Ett antal dimensioner styr lärandet menar man på Alverno. Lärande ska vara *integrativt*, vilket innebär att det ska vara processororienterat samt kopplas och anknytas till andra kunskaper och färdigheter. Bedömningen är därför genomgående *tillämpningsorienterad*. Dessutom ska lärandet leda till *självkännedom* och därför fokuserar vissa arbetsuppgifter på självmedvetenhet, uppmärksamhet på sig själv samt målmedvetenhet. *Självbedömning* är den bedömningsmetod som stimulerar dessa mål.

Lärandet ska naturligtvis vara *aktivt* och *interaktivt*. Det innebär att den studerande har ett eget ansvar för sitt lärande och att lärandet grundar sig på ett eget aktivt kunskapssökande. De interaktiva processerna stimuleras av att arbetet sker i studie- och projektgrupper. Metoden för att stimulera och bedöma dessa processer är *feedback*, att vara en "spegel" för den studerandes lärande. Att ge feedback på prestationer är en mycket viktig arbetsuppgift för lärarkollegiet.

Det *utvecklingsorienterade lärandet* stimuleras av ett kontinuerligt och kumulativt lärande med tydliga nivåbeskrivningar och en medveten progression av lärandet. Bedömningsfokus när det gäller detta är *processbeskrivningar* samt kontinuerlig dokumentation ("*portfolios*"). Alverno har idag utvecklat digitala portföljer på webben där de studerande lägger ut sina texter och eventuellt inspelade muntliga presentationer samt där lärare och externa bedömare lägger in feedback och bedömningar.

Till sist menar man att lärandet ska vara *överförbart*. Kunskaper ska kunna tillämpas i många olika situationer och sammanhang. Bedömning sker därför i flera olika kontexter och med olika metoder.

Egna och andras bedömningar

De studerande tränas från allra första veckan på Alverno att göra *självbedömningar*, både muntliga och skriftliga, utifrån de formulerade kriterierna. Många presentationer och redovisningar görs inför videokamera, där lärare kontinuerligt spelar in redovisningar av den studerandes prestationer. Den studerande sparar dessa inspelningar för att kunna följa sin egen utveckling under hela studietiden. Hon uppmanas att granska sina egna prestationer och bedöma dem utifrån kriterierna för godkänt resultat. Dessutom ingår *kamratbedömningar* i processen. Två studiekamrater i undervisningsgruppen får i uppgift att bedöma den studerandes prestation utifrån samma kriterier. Denna feedback får både den studerande och läraren ta del av som ett led i en bedömning av det fortsatta lärandet. Naturligtvis ger även *läraren* kontinuerliga bedömningar, både skriftliga och muntliga.

En unik resurs som Alverno använder sig av är *externa bedömare*, personer från näringslivet, myndigheter och organisationer i närsamhället. De kommer till Alverno vissa perioder och genomför externa bedömningar av prestationer utifrån kriterier som Alverno utarbetat. Alverno har idag drygt 600 externa personer som arbetar gratis med bedömningsarbete. Genom dessa kontakter har Alvernostuderande lätt att få arbete efter utbildningen. Avnämarna känner de studerande och vet vad de kan.

Fokus för allas bedömningar är genomgående den studerandes *styrkor* och *svagheter*. Vad är den studerande redan bra på avseende de förväntade färdigheterna? Vad kan förbättras?

Studentstödet på Alverno är väl utvecklat. Det finns enheter för att ge de studerande läs- och skrivstöd, träning i matematiska beräkningar m.m. Istället för att lägga pengarna på generella lärarresurser har man valt att förstärka studentstödet, vilket i sin tur underlättar för lärarna.

Jag hoppas att svenska högskolor och universitet vill låta sig inspireras av Alverno Colleges arbetssätt.

Litteraturförteckning

Hellertz, Pia (2004) *Färdighetsbaserat lärande enligt Alvernomodellen*, Veje International (www.veje.nu). (I boken ges en ingående redogörelse för Ability-Based Learning samt adresser till kontakter på Alverno College.)